

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
державного управління, публічного
адміністрування та регіональної
економіки

Протокол № 5 від 11 грудня 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
«Соціальний розвиток»
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладач: к.е.н., доцент, Грузд Марина Володимирівна

Відповідальний за випуск:

зав. кафедри, д.е.н., професор Гавкалова Наталія Леонідівна

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С Кузнеця, 2016

1. Вступ

Суспільне усвідомлення цінності людського життя, важливості повноцінного та гармонійного розвитку кожної особистості, її фізичних, моральних і духовних здібностей, а також необхідності створення умов для самореалізації людського потенціалу вимагають від науки і органів виконавчої влади об'єктивного та своєчасного визначення основних стратегічних напрямів та пріоритетів соціального розвитку України. Соціальні пріоритети повинні бути в усіх ланках сучасних трансформаційних перетворень, у тому числі в інноваційно-інвестиційних процесах, структурних та інституційних зрушеннях, сучасній політиці регіонального розвитку.

Метою навчальної дисципліни «Соціальний розвиток» є формування знань стосовно теоретичних і практичних засад управління соціальним розвитком на рівні регіону та держави, сучасного стану соціальної політики та соціального захисту населення.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

ознайомити студентів особливостями соціального розвитку країни та сформувати здатність означати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості;

навчитися аналізувати, раціонально і критично оцінювати систему соціально-класових відносин, ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії;

сформувати здатність визначати фактори, що впливають на людський розвиток та аналізувати основні соціальні показники;

сформувати компетентність щодо планування, формування, здійснення оцінки ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення;

навчитися використовувати переваги національної свідомості і підбирати конкретні засоби та інструменти для належної реалізації гуманітарної політики;

сформувати здатність визначати оптимальні способи та напрямки організаційного розвитку соціальних структур за рахунок створення належного ринкового законодавства;

здійснювати соціальну діагностику за допомогою використання

соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів;

сформувати здатність до здійснення соціального моніторингу з метою діагностики соціального розвитку та формування передумов демографічного розвитку.

Об'єктом навчальної дисципліни є соціально-культурні та гуманітарні процеси і явища, що відбуваються в соціальній сфері держави та її регіонів.

Предметом навчальної дисципліни є засвоєння фундаментальних і прикладних засад реалізації системи законів і закономірностей, що регулюють функціонування організаційно-управлінського механізму соціального розвитку суспільства.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як "Управління персоналом", "Економіка праці та соціально-трудова відносини", "Менеджмент", "Регіональна економіка", "Ринок праці", "Національна економіка", "Економіка підприємства", "Соціологія праці", "Конфліктологія".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний апарат та методологію дослідження проблем у сфері соціального розвитку;

структуру соціальної взаємодії та видів поведінки, їх характеристики за різними ознаками;

основні інститути та механізми реалізації державної політики соціального розвитку;

сутність, принципи, об'єкти, суб'єкти й інструменти державної соціальної політики та її складових: культурної та гуманітарної політик;

особливості міжетнічної взаємодії при реалізації гуманітарної політики за допомогою гуманітарного аудиту та реалізації державних програм у гуманітарній сфері;

теоретичні аспекти державної соціальної політики та основні складові механізму її реалізації у країні;

методологічні основи розрахунку основних макроекономічних показників якості та рівня життя населення країни для проведення діагностики соціального розвитку;

сутність гуманітарного розвитку;
методологію та інструментарій аналізу складових матеріального добробуту;
модель розшарування населення за рівнем доходів;
сутність та принципи формування єдиного гуманітарного простору в країні;
показники рівня життя та економічної нерівності, а також чинники, що на них впливають;
порядок організації соціального моніторингу та проведення соціальної експертизи;
методологію та інструментарій моніторингу основних показників соціального розвитку за різними методиками оцінки.

вміти:

досліджувати тенденції соціального розвитку за допомогою інструментарію макроекономічного аналізу;
використовувати загальнонаукові та конкретнонаукові методи для дослідження соціальної нерівності при розумінні передумов соціально-класових відносин та формуванні політики суспільного розподілу;
обґрунтовувати критерії для оцінювання ефективності розвитку соціальних структур;
наслідків прийнятих управлінських рішень щодо реалізації тієї чи іншої складової соціальної політики у країні;
розраховувати основні соціальні показники та застосовувати їх економічну сутність для ефективного державного регулювання соціального розвитку;
визначати основні показники, що характеризують соціальне розшарування в країні, та застосовувати їх у процесі державного регулювання реалізації соціальної політики;
застосовувати засоби соціально-орієнтованого управління та механізми формування і реалізації соціальної політики;
визначати індекс людського розвитку за допомогою різних методик;
аналізувати прямий та зворотній взаємозв'язок соціальних інститутів на розвиток суспільства;

застосовувати в дослідженнях різні методи для діагностики соціального розвитку;

характеризувати тенденції соціального розвитку та соціальної безпеки населення;

робити обґрунтовані висновки щодо стану соціальної сфери країни, резервів та перспектив її розвитку.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Обґрунтовувати напрями діагностики соціального розвитку за допомогою належних механізмів у сфері соціальної політики при державному соціально-орієнтованому управлінні у країні та її регіонах	Визначати особливості соціального розвитку країни та означати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості
	Проводити аналіз, раціонально і критично оцінювати систему соціально-класових відносин, ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії
	Визначати фактори, що впливають на людський розвиток та аналізувати основні соціальні показники
	Планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення
	Використовувати переваги національної свідомості і підбирати конкретні засоби та інструменти для належної реалізації гуманітарної політики
	Визначати оптимальні способи та напрямки організаційного розвитку соціальних структур за рахунок створення належного ринкового законодавства
	Здійснювати соціальну діагностику за допомогою використання соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів
Здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики соціального розвитку та формування передумов демографічного розвитку	

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Соціальний розвиток» за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни					
Визначати особливості соціального розвитку країни та означати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості	Сутність поняття соціальної політики та класифікації її суб'єктів. Основні інструменти соціальної політики та механізми державного регулювання соціального розвитку соціально-економічних систем різного рівня.	Знання сутності, принципів, об'єктів, суб'єктів й інструментів соціальної політики держави; знання міжнародних параметрів та основних стратегічних напрямів соціального розвитку, критеріїв соціальної справедливості та ефективності.	Вміння ідентифікувати ключові проблеми соціальної сфери суспільства та означати напрями реалізації соціальної політики на рівні регіону та держави.	Здатність до роботи у команді з іншими студентами при обговоренні стратегічних напрямів соціального розвитку.	Здатність брати ініціативу і формулювати власну позицію щодо ключових проблем соціального розвитку країни; відповідати за розробку пропозицій досягнення макроекономічної збалансованості у суспільстві соціального типу.
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин					
Проводити аналіз, раціонально і критично оцінювати систему соціально-класових відносин, ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії	Сутність поняття та ознаки соціальної взаємодії. Види поведінки. Основні положення соціальної політики в сфері розвитку соціально-класових відносин.	Знання суспільного розподілу праці і соціальної нерівності; знання основних структурних компонент соціальної структури; знання основних напрямів модернізації системи соціальних відносин.	Вміння визначати фактори, які впливають на соціальну нерівність та розраховувати основні соціальні показники. Застосовувати різні методики розрахунку індексу людського розвитку.	Здатність дотримуватися соціальних норм і правил при співпраці з іншими студентами при формуванні своєї власної позиції щодо визначення впливу соціальних інститутів на розвиток суспільства.	Здатність брати на себе відповідальність за прийняття індивідуальних й колективних рішень у процесі оцінки системи соціально-класових відносин.

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку					
Визначати фактори, що впливають на людський розвиток та аналізувати основні соціальні показники	Визначення понять «людський розвиток» та «соціальний розвиток». Необхідні умови людського розвитку. Основні показники аналізу демографічної ситуації країни.	Знання про сутність соціальних відносин і основні складові механізму соціальної взаємодії; знання процесу історичного розвитку соціальних структур; знання методичних основ розрахунку показників людського розвитку.	Вміння розраховувати основні соціальні показники, що характеризують соціальний розвиток. Здійснювати вибір методу оцінки ефективності розвитку соціальної структури..	Здатність налагоджувати ефективну комунікацію у групі щодо здійснення оцінки основних соціальних показників для обґрунтування напрямів ефективного державного регулювання людського розвитку.	Здатність брати на себе відповідальність за наслідки використання висновків після розрахунку основних соціальних показників у процесі аналізу ефективності державного регулювання соціального розвитку.
Тема 4. Державна політика соціального розвитку					
Планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення	Сутність державної політики соціального розвитку. Основні характеристики соціальної політики у сфері соціального захисту, культури та охорони здоров'я.	Знання принципів ознак соціальної допомоги і соціальних послуг; знання факторів, які впливають на стан сфери охорони здоров'я.	Вміння здійснювати оцінку ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення.	Здатність до роботи у команді у процесі розробки пропозицій та заходів реалізації управлінських рішень державної соціальної політики спрямованої на розвиток особистості.	Здатність брати на себе ініціативу при прийнятті рішень щодо вирішення проблем державної політики соціального розвитку.
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні					
Використовувати переваги національної свідомості і підбирати конкретні засоби та інструменти для належної реалізації гуманітарної політики	Сутність поняття гуманітарний розвиток, принципи та функції гуманітарного розвитку. Основні вимоги до державної програми гуманітарного розвитку. Порядок складання державних гуманітарних програм. Сутність поняття національної свідомості та її прояви.	Знання характеристик гуманітарного розвитку та гуманітарної політики спрямованих на розвиток суспільства; знання національних пріоритетів гуманітарного розвитку країни.	Вміння визначати фактори, які впливають на духовну єдність поліетнічної країни. Будувати прогностичні моделі реалізації гуманітарної політики за допомогою гуманітарного аудиту.	Презентувати результати реалізації моделі міжетнічної взаємодії в поліетнічному місті. Здатність до групової взаємодії в процесі визначення наслідків реалізації державних програм у гуманітарній сфері	Здатність брати ініціативу і формулювати власну позицію щодо обґрунтування напрямів підвищення ефективності реалізації гуманітарної політики та формування єдиного гуманітарного простору.

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур					
Визначати оптимальні способи та напрямки організаційного розвитку соціальних структур за рахунок створення належного ринкового законодавства	Сутність та рівні соціальної структури; сутність та значущість інститутів соціального партнерства; принципи ефективного соціального партнерства.	Знання складу та особливостей соціальних структур; знання основних інструментів взаємодії соціальних структур; знання соціальних груп в країні.	Вміння визначати соціальні статуси і ролі в соціальній структурі суспільства. Здійснювати порівняльний аналіз інституційних перетворень.	Здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування положень комплексного адміністративно-правового режиму управління соціальними структурами.	Здатність брати на себе відповідальність за наслідки прийнятих управлінських рішень щодо інституційних перетворень та напрямків організаційного розвитку соціальних структур.
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку					
Здійснювати соціальну діагностику за допомогою використання соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розширення населення за рівнем доходів	Визначення поняття «діагностика» та його основних принципів; сутність механізму формування і реалізації державного управління соціальним розвитком; основних державних механізмів у сфері соціальної політики.	Знання основних етапів здійснення процесу діагностики соціальних явищ; знання функцій і методичних засад діагностики соціального розвитку; знання засобів соціально-орієнтованого управління розвитком суспільства.	Вміння формувати пріоритетні цілі та напрями реалізації соціального розвитку на регіональному рівні. Здійснювати вибір методичного інструментарію для означення перспектив динаміки та створення сценаріїв розвитку соціуму.	Здатність презентувати результати здійснення соціальної діагностики за допомогою використання соціально-економічних показників соціального розвитку.	Здатність брати на себе відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем соціального розвитку на національному і регіональному рівні.
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління					
Здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики соціального розвитку та формування передумов демографічного розвитку	Сутність процесу соціальної діагностики; сутність та види основних інструментів взаємодії соціальних структур; порядку здійснення соціального моніторингу та соціальної експертизи.	Знання технологій прийняття управлінських рішень у соціальній сфері; знання змісту основних програм у сфері соціальної політики.	Вміння обґрунтовувати управлінські рішення у соціальній сфері з використанням методів діагностики соціального розвитку.	Здатність до роботи у команді у процесі розробки пропозицій та реалізації заходів соціального розвитку на основі проведення соціальної експертизи за допомогою соціального моніторингу стану суспільного розвитку.	Здатність самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність пропозицій щодо підвищення рівня та якості життя населення як головного прояву соціального розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1.1. Предмет дисципліни й основні поняття

Підходи до визначення понять "соціальний розвиток" та "соціальна політика". Визначення предмета "Соціального розвитку". Складові соціального розвитку. Визначення поняття "сталий розвиток".

1.2. Завдання та методологія дисципліни "Соціальний розвиток"

Основні завдання дисципліни "Соціальний розвиток". Зв'язок соціального розвитку з економічними дисциплінами та іншими науками. Поняття "якість життя". Соціальна справедливість і ефективність. Інструменти державного регулювання соціальним розвитком. Методи державного регулювання соціального розвитку. Характеристика основних методів, що використовуються при аналізі соціального розвитку.

1.3. Критерії соціального розвитку.

Рівень людського потенціалу суспільства. Піднесення і збіднення потреб. Соціальна справедливість як загальнолюдська соціальна регулятивна цінність. Соціальний розвиток суспільства як прогресивна тенденція. Стратегічні напрями соціального розвитку суспільства.

1.4. Соціальна політика як необхідна складова соціального розвитку

Сутність та основні ознаки соціальної держави. Роль соціальної політики у становленні соціальної держави. Умови реалізації соціальної політики. Основні напрями та пріоритети соціальної політики. Принципи реалізації соціальної політики. Рівень сучасного розвитку соціального комплексу країни.

1.5. Суб'єкти, механізми і інструменти соціальної політики

Людина як суб'єкт соціальної політики. Держава та політичні партії в системі суб'єктів соціальної політики. Громадські організації як суб'єкти

соціальної політики. Механізми та інструменти соціальної політики. Моделі соціальної політики.

Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин

2.1. Основні рівні дослідження соціальних відносин

Соціальна взаємодія та її види. Типи поведінки. Різноманітні види соціальних відносин.

2.2. Соціальна політика в сфері розвитку соціальних відносин

Соціальна політика в сфері розвитку соціально-класових відносин. Соціально-трудова відносина як об'єкт соціальної політики. Особливості соціальної політики щодо розвитку демографічних відносин. Види й функції соціальних інститутів.

2.3. Соціоекономічний розподіл і соціальна нерівність

Суспільний розподіл праці і соціальна структура. Сутність соціальної нерівності. Основні фактори, які впливають на соціальну нерівність. Погляди деяких науковців на соціальну нерівність. Проблеми соціальної політики в Україні.

Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку

3.1. Соціальні показники

Основні соціальні показники: ВВП на душу населення, прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата. Номінальна та реальна заробітна плата. Безробіття в Україні.

3.2. Аналіз соціальної структури сучасного українського суспільства

Процес історичного розвитку соціальної структури. Теорії та концепції. Елементи соціальної структури. Структурні компоненти соціальної структури.

3.3. Аналіз індексу людського розвитку регіонів України на основі використання вітчизняних та світових методик

Сутність людського розвитку. Основні показники для вирахування індексу людського розвитку. Методики розрахунку індексу людського розвитку. Показники, які характеризує індекс людського розвитку.

Тема 4. Державна політика соціального розвитку

4.1. Державна політика в сфері соціального захисту

Соціальний захист та соціальне забезпечення. Державні соціальні стандарти та нормативи. Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави. Соціальна допомога та соціальні послуги. Пенсійне забезпечення в умовах реформування вітчизняної пенсійної системи.

4.2. Державна політика у сфері культури

Культурна політика держави як чинник трансформації суспільних відносин. Нормативно-правові засади функціонування сфери культури в Україні. Інституційне структурування і фінансова основа реалізації державної культурної політики в Україні.

4.3. Державна політика у сфері охорони здоров'я

Стан сфери охорони здоров'я в Україні. Ресурсне забезпечення системи охорони здоров'я в Україні. Історичний досвід та сучасний стан реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні

5.1. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика

Сутність гуманітарного розвитку. Пріоритети і перспективи гуманітарної політики країни. Гуманітарний аудит та розробка і реалізації державних програм у гуманітарній сфері.

5.2. Формування національної свідомості

Феномен української ідентичності. Поняття міжетнічної взаємодії. Спільне минуле – спільне майбутнє. Духовна єдність поліконфесійної країни. Вплив засобів масової інформації на формування національної свідомості.

5.3. Моделі міжетнічної взаємодії в українському суспільстві

Теоретико-методологічні підходи до дослідження міжетнічної взаємодії. Міжетнічна взаємодія на прикладі поліетнічного міста. Моделі міжетнічної взаємодії в поліетнічному місті.

Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур

6.1. Рівні і види соціальних структур

Поняття соціальної структури. Рівні соціальної структури. Основні види та елементи соціальної структури. Соціальні групи. Проблеми, пов'язані з вивченням соціальної структури.

6.2. Інституційні перетворення та організаційний розвиток соціальних структур. Правові інститути та створення ринкового законодавства. Трансформація відносин власності (роздержавлення і приватизація), пошук ефективного власника. Система державного управління (адміністративна реформа). Інститут соціального партнерства і соціальний контроль за господарською та фінансовою діяльністю.

Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку

Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку

7.1. Соціальна діагностика як необхідний елемент механізму оцінювання державного управління у сфері соціальної політики

Поняття соціальної діагностики. Критерії соціальної діагностики. Соціальні показники розвитку. Структура процесу діагностики. Механізм державного управління у сфері соціальної політики на рівні регіону та держави. Засоби соціально-орієнтованого управління. Демографічний розвиток. Характеристика матеріального добробуту населення. Показники соціального неблагополуччя.

7.2. Функції діагностики соціального розвитку в системі механізму державного управління

Зміст поняття "механізм державного управління". Механізм формування і реалізації державного управління. Функції діагностики соціального розвитку.

7.3. Міжнародні показники соціального розвитку та їх застосування для соціальної діагностики

Соціально-економічні показники соціального розвитку. Індекс людського розвитку. Індекс гуманітарного розвитку. Індекс людської бідності. Індекс неблагополуччя. Інтегральний показник соціально-економічної захищеності населення. Індекс добробуту. Аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів.

Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління

8.1. Соціальний моніторинг як вид соціальної діагностики

Інформаційна база для оцінювання соціального розвитку. Соціальний моніторинг. Соціальна експертиза. Демографічний розвиток.

8.2. Методика діагностики регіонального соціального розвитку

Показники соціального розвитку. Показники фінансування соціальних галузей. Середня очікувана тривалість життя. Матеріальний добробут населення. Умови належного рівня освіти. Інтегральний індекс соціального розвитку.

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу. У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку	
1	2
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	Тема семінарського заняття "Сутнісна характеристика соціального розвитку": 1. Предмет дисципліни й основні поняття. 2. Завдання дисципліни "Соціальний розвиток". 3. Місце та роль науки в системі економічних дисциплін, її зв'язок з іншими науками. 4. Методологія дисципліни "Соціальний розвиток"
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин	Тема семінарського заняття "Відповідність системи соціальних відносин вимогам суспільства": 1. Соціально-трудова відносина як об'єкт соціальної політики. 2. Види і функції соціальних інститутів.

3. Основні фактори, які впливають на соціальну нерівність

Закінчення табл. 3.1

1	2
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку	<p><i>Тема семінарського заняття "Методики аналізу соціального розвитку":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні соціальні показники. 2. Фактори, що впливають рівень людського розвитку. 3. Шляхи подолання бідності в Україні. 4. Ефективність роботи всієї системи освіти
Тема 4. Державна політика соціального розвитку	<p><i>Тема семінарського заняття "Напрями розвитку культури в Україні":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна допомога та соціальні послуги. 2. Культурна політика держави. 3. Стан охорони здоров'я в Україні. 4. Стратегічний блок формування і реалізації культурної політики"
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні	<p><i>Тема семінарського заняття "Національні пріоритети гуманітарного розвитку України":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика. 2. Національна свідомість. 3. Міжетнічна взаємодія. 4. Залучення громадян до вирішення завдань публічного врядування. 5. Прагнення самореалізації чи актуалізації
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур	<p><i>Тема семінарського заняття "Організаційний розвиток соціальних структур":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види соціальних структур. 2. Організаційний розвиток соціальних структур.. 3. Переваги і недоліки соціального партнерства. 4. Адміністративна реформа в Україні
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку	
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	<p><i>Тема семінарського заняття "Діагностика соціального розвитку":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Механізм оцінювання державного управління у сфері соціальної політики. 2. Діагностика соціального розвитку: поняття та функції. 3. Міжнародні показники соціального розвитку. 4. Фінансування людського розвитку. 5. Перспективи динаміки та створення сценаріїв розвитку соціуму. 6. Інформаційна база процесу формування, реалізації та коригування соціального розвитку на регіональному рівні
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління	<p><i>Тема семінарського заняття "Діагностика регіонального соціального розвитку":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інформаційна база для оцінювання соціального розвитку. 2. Показники майнового розшарування та бідності. 3. Дослідження динаміки соціальних змін. 4. Організація експертного опитання

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування професійних компетентностей студентів у процесі виконання ними певних видів економічної роботи, а саме – розрахунків економічних показників, обґрунтування висновків щодо напрямів покращення державного регулювання економіки.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, практичні ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи. У межах дисципліни «Соціальний розвиток» з метою опанування студентами усіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках, питаннями (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Плани практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку	<i>Завдання 1.</i> Аналіз демографічної ситуації в Україні
	<i>Завдання 2.</i> Аналіз індексу людського розвитку регіонів України
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1</i> "Теоретико-методологічні основи соціального розвитку"
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку	<i>Завдання 3.</i> Аналіз матеріального добробуту населення
	<i>Завдання 4.</i> Аналіз мінімального споживчого бюджету
	<i>Завдання 5.</i> Аналіз умов проживання населення, стану та охорони здоров'я
	<i>Завдання 6.</i> Аналіз зайнятості міського населення
	<i>Завдання 7.</i> Аналіз соціальної безпеки людини
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2</i> "Діагностика соціального розвитку"

5. Самостійна робота

Вивчення матеріалу з дисципліни «Соціальний розвиток» передбачає проведення студентом самостійної роботи. Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу. Її слід розглядати як спосіб індивідуалізації процесу навчально-професійної підготовки студентів, як основу самоосвітньої діяльності фахівців, вагомий чинник їх професійної мобільності. Вона полягає у поглибленому вивченні та аналізі інформації з питань, винесених на самостійне опрацювання з використанням підручників, навчальних посібників, науково-економічної та періодичної літератури, законів та нормативних актів України, інформації з мережі Інтернет, даних статистичних довідників. Ця інформація повинна використовуватися студентом при підготовці до практичних (семінарських) занять та до проміжного і підсумкового контролю.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
Змістовий модуль 1.		
Теоретико-методологічні основи соціального розвитку		
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод і завдання дисципліни	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд літературних джерел за заданою тематикою, засвоєння базових категорій та характеристик соціального розвитку	Презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Модернізація системи соціальних відносин	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття; закріплення знань щодо проблем соціальної політики в Україні; виявлення впливу соціальних інститутів на розвиток суспільства; аналіз соціально-трудових відносин як об'єкту соціальної політики	Презентація роботи в малих групах

1	2	3
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття: "Аналіз індексу людського розвитку регіонів України". Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання порівняльної характеристики методик розрахунку індексу людського розвитку; закріплення знань щодо процесу історичного розвитку соціальної структури	Експрес-опитування
Тема 4. Державна політика соціального розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінару-дискусії з питання "Пріоритетні напрями розвитку культури в Україні"; підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; закріплення знань щодо проблем соціальної політики в Україні; виявлення впливу соціальних інститутів на розвиток суспільства; аналіз соціально-трудоких відносин як об'єкту соціальної політики	Презентація результатів
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття; засвоєння уявлень про гуманітарний розвиток та гуманітарну політику, визначення національної свідомості; закріплення знань щодо міжетнічної взаємодії та засвоєння моделі міжетнічної взаємодії в полі етнічному місті <i>Есе на тему: "Вплив засобів масової інформації на формування національної свідомості"</i>	Перевірка есе, експрес контрольна робота
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття; засвоєння основних інструментів взаємодії соціальних структур <i>Есе за темами: "Комплексний адміністративно-правовий режим управління соціальними структурами", "Соціальні статуси і ролі в соціальній структурі суспільства", "Соціальні групи в Україні"</i> Підготовка до колоквиуму	Перевірка есе
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку		
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського та практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; засвоєння показників соціального розвитку, визначення структури процесу діагностики; закріплення знань щодо демографічного розвитку, впливу матеріального добробуту на показники соціального неблагополуччя; засвоєння моделі розшарування населення за рівнем доходів	Презентація результатів, експрес контрольна робота

1	2	3
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; засвоєння основних інструментів взаємодії соціальних структур Есе за темами: "Особливості діагностики регіонального соціального розвитку", "Пріоритети соціального розвитку регіону", "Заходи підвищення рівня та якості життя населення регіону" Підготовка до колоквиуму	Перевірка есе

6. Методи навчання

При викладанні дисципліни "Соціальний розвиток" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод та ділові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 6.1 і 6.2

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку	
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	Лекція проблемного характеру з питання "Макроекономічна збалансованість у суспільстві", робота в малих групах, презентація результатів <i>Робота в малих групах</i> "Структурна перебудова мережі установ соціальної сфери"
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин	Лекція проблемного характеру з питання "Стратегічні кроки державної політики на шляху формування середнього класу", робота в малих групах, презентація результатів

Закінчення табл. 6.1

1	2
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку	Лекція проблемного характеру з питання "Ефективність роботи всієї системи освіти".
Тема 4. Державна політика соціального розвитку	<i>Робота в малих групах</i> "Роль неурядових громадських організацій у розвитку системи соціального захисту" Лекція проблемного характеру з питання "стратегічний блок формування і реалізації культурної політики"
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні	Лекція проблемного характеру з питання "Залучення громадян до вирішення завдань публічного врядування" <i>Робота в малих групах</i> "Прагнення самореалізації чи актуалізації"
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур	Лекція проблемного характеру з питання "Адміністративна реформа в Україні"
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку	
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	<i>Робота в малих групах</i> "Інформаційна база процесу формування, реалізації та коригування соціального розвитку на регіональному рівні" <i>Робота в малих групах</i> "Оцінка діяльності відповідних структур публічної влади щодо попередження захворювань" Презентація результатів
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління	<i>Робота в малих групах</i> "Управління соціальними відносинами на місцевому рівні" Презентація результатів роботи в малих групах

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій	Методи активізації процесу навчання
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Сутнісна характеристика соціального розвитку"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Відповідність системи соціальних відносин вимогам суспільства" <i>Завдання 1.</i> "Аналіз демографічної ситуації в Україні"	Семінари-дискусії, робота в малих групах, презентації
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Методики аналізу соціального розвитку" <i>Завдання 2.</i> "Аналіз індексу людського розвитку регіонів України"	Семінари-дискусії, робота в малих групах, презентації
Тема 4. Державна політика соціального розвитку	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Напрями розвитку культури в Україні"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Національні пріоритети гуманітарного розвитку України"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Організаційний розвиток соціальних структур"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Діагностика соціального розвитку" <i>Завдання 3.</i> "Аналіз матеріального добробуту населення" <i>Завдання 4.</i> "Аналіз мінімального споживчого бюджету" <i>Завдання 5.</i> "Аналіз умов проживання населення, стану та охорони здоров'я"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Діагностика регіонального соціального розвитку" <i>Завдання 6.</i> "Аналіз зайнятості міського населення" <i>Завдання 7.</i> "Аналіз соціальної безпеки людини"	Семінари-дискусії, презентації

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Безтелесна Л.І. Управління людським розвитком та його фінансове забезпечення в Україні : оцінка та перспективи / Л.І. Безтелесна : монографія. – Рівне : НУВГП, 2009. – 361 с.
2. Гавриленко І.М. Соціальний розвиток: навч. посіб. / І.М. Гавриленко, П.В. Мельник, М.П. Недюха. К. : 2001. – 484 с.
3. Гончарова С.Ю. Соціальна політика : [навчальний посібник] / С.Ю. Гончарова, І.П. Оленко; Харк. держ. екон. ун-т. – Х. : ХДЕУ, 2003. – 198 с.
4. Малімон В.І. Соціальна і гуманітарна політика : навчальний посібник. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 352 с.
5. Социальная политика региона : теория и практика. Учебное пособие / Кол. Авторів; под ред. И.С. Скворцова. – М. : КНОРУС, 2010. – 270 с.